

II. Proč člověk onemocní?

(1) Kdo přemýšlí o skutečnosti, že člověk může onemocnět, ten se dostane, chce-li přemýšlet čistě přírodovědecky, do rozporu, o kterém musí nejprve předpokládat, že spočívá v samotné podstatě bytí. Co se odehrává v procesu nemoci je, povrchně nahlíženo, přírodní proces. Co se odehrává na jeho místě ve zdravém stavu, je ale také přírodní proces.

(2) Přírodní procesy známe nejprve jen z pozorování světa vně člověka a z pozorování člověka jen potud, pokud toto pozorování uspořádáme přesně stejně, jako při pozorování vnější přírody. O člověku při tom uvažujeme jako o kusu vnější přírody: takovém, ve kterém jsou procesy, které můžeme pozorovat i mimo něj, velmi komplikované, ale přesto stejného druhu, jako tyto vnější přírodní procesy.

(3) Z tohoto hlediska zde ale vzniká otázka, na kterou nelze najít odpověď: jak vznikají v člověku – o zvířeti zde nebudeme mluvit – přírodní procesy, které jsou v protikladu ke zdravým procesům?

(4) Zdá se, že zdravý lidský organismus můžeme pochopit jako kus vnější přírody; nemocný nikoliv. Musí být proto pochopitelný sám ze sebe díky něčemu, co nemá z přírody.

(5) Zřejmě si představujeme, že to, co má v člověku duchovní charakter, má za svůj fyzický základ komplikovaný přírodní proces, jako pokračování všeho přírodního, co se nachází vně člověka. Ale podívejme se přece, zda vůbec kdy pokračování přírodního procesu, které má svůj základ ve zdravém lidském organismu, vyvolává duchovní prožívání jako takové? Je tomu právě naopak. Duchovní prožívání uhasne, pokud přírodní proces pokračuje v přímé linii dál. To se odehrává ve spánku; to se odehrává při bezvědomí.

(6) Podívejme se naproti tomu, jak se vědomý duchovní život zostří, když nějaký orgán onemocní. Dostaví se bolest nebo alespoň nechuť a nevůle. Citový život dostane obsah, který jinak nemá. A dojde k ovlivnění volního života. Pohyb končetinou, který člověk ve zdravém stavu provede zcela samozřejmě, nemůže vykonat, protože tomu brání bolest nebo nechuť.

(7) Povšimněme si přechodu od pohybu, který je doprovázený bolestí, k jeho ochrnutí. V pohybu, který je doprovázený bolestí, máme počátek ochrnutí. Aktivní duchovost zasahuje do organismu. Ta se ve zdravém organismu projevuje nejprve jako život představ nebo myšlenek. Aktivujeme představu a pohyb končetinou následuje. Svojí představou nevstupujeme vědomě do organických pochodů, které nakonec vedou k pohybu. Představa se noří do nevědomí. Mezi představu a pohyb vstupuje ve zdravém stavu cítění, které působí jen duševně. Neopírá se zřetelně o nic tělesně organického. V nemocném stavu tomu ale tak je. Cítění, které ve zdravém stavu prožíváme jako něco, co je oproštěné od fyzického organismu, se s ním v nemocném prožívání spojuje.

(8) Pochody zdravého cítění a nemocného prožívání se tím objevují ve své příbuznosti. Musí zde být něco, co ve zdravém organismu s ním není tak intenzivně spojené jako u nemocného organismu. Duchovému pohledu se toto odhaluje jakožto astrální tělo. Je nadmyslovou organizací uvnitř smyslové organizace. Buď zasahuje do nějakého orgánu jen zlehka, pak vede k duševnímu prožívání, které existuje samo o sobě, a nepociťujeme ho ve spojení s tělem. Nebo zasahuje do orgánu intenzivně – pak vede k prožívání nemoci. Jednu z forem onemocnění si musíme představit v uchopení organismu astrálním tělem, která umožní, aby se duchový člověk ponořil hlouběji do svého těla, než je to ve zdravém stavu.

(9) Ale také myšlení má svůj fyzický základ v organismu. Ve zdravém stavu je s ním ale spojeno ještě volněji než cítění. Duchový pohled nalézá vedle astrálního těla ještě samostatnou organizaci já, která se duševně svobodně vyžívá v myšlení. Ponoří-li se

člověk s touto organizací já intenzivně do své tělesné ústrojnosti, pak nastává stav, ve kterém se pozorování vlastního organismu začne podobat pozorování vnějšího světa. – Pozorujeme-li nějakou věc nebo nějaký pochod ve vnějším světě, pak se jedná o skutečnost, kdy lidská myšlenka a to, co pozorujeme, nejsou v živém vzájemném působení, nýbrž jsou na sobě nezávislé. Pro lidskou končetinu k tomu dojde jen tehdy, když je ochrnutá. Pak se stává vnějším světem. Organizace já již není s končetinou spjatá jen volně, jako ve zdravém stavu, takže se s ním může v pohybu spojit a ihned se opět uvolnit; noří se trvale do končetiny a nemůže se z ní opět stáhnout zpět.

(10) Opět vedle sebe stojí ve své příbuznosti pochody zdravého pohybu a ochrnutí. Ano, vidíme zřetelně: zdravý pohyb je začínající ochrnutí, které je ale hned ve svém začátku zrušeno.

(11) V podstatě nemoci musíme vidět intenzivní spojení astrálního těla nebo organizace já s fyzickým organismem. Ale toto spojení je přece jen zesílením toho, které existuje ve volnější podobě ve zdravém stavu. I normální zasahování astrálního těla a organizace já do lidského těla není spřízněné se zdravými životními pochody, nýbrž právě s chorobnými. Když působí duch a duše, tak ruší běžné zaměření těla; proměňují je v opačné. Ale tím přivádějí organismus na cestu, na které chce začít nemocný stav. V běžném životě je okamžitě po svém vzniku regulován pochody, kterými se organismus sám uzdravuje.

(12) Určitá forma nemoci nastává tehdy, když duchovost nebo duševnost pronikají příliš daleko do organismu, takže pochody vedoucí k uzdravení nemohou nastat buď vůbec, nebo jen pomalu.

(13) Příčiny onemocnění musíme tedy hledat v nadání člověka duchem a duší. A uzdravování musí spočívat v uvolnění duševnosti nebo duchovosti z fyzické organizace.

(14) To je jeden druh onemocnění. Existuje ještě jiný. Může dojít k zadržení organizace já a astrálního těla a tyto nemohou dosáhnout onoho volného spojení s tělesností, které v běžném životě podmiňuje samostatné cítění, myšlení a vůli. Pak dochází v orgánech nebo pochodech, ke kterým se duch a duše nemohou dostat, k pokračování zdravých pochodů nad míru, která je pro organismus přiměřená. A pro duchovní pohledu se v tomto případě ukazuje, že fyzický organismus pak neprovádí jen neživé procesy vnější přírody. Fyzický organismus je proniknutý éterným organismem. Pouhý fyzický organismus by nikdy nedokázal vyvolat pochod, kterým se organismus sám uzdravuje. Ten je zaněcován v éterném organismu. Tím rozpoznáváme zdraví jako stav, který má svůj původ v éterném organismu. Uzdravování musí tedy spočívat v ošetření éterného organismu. *)

*) Porozumění pro to, o co se jedná, vyplyne obzvlášť srovnáním toho, co bylo řečeno v první kapitole s obsahem druhé kapitoly.